

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2012

LAIDIN – GNÁTHLEIBHÉAL

(400 marc)

Dé hAoine, 15 Meitheamh - Tráthnóna, 2.00 go 5.00

A. Cuir Laidin orthu seo:-

- (a) Má fhágann tú an teach láithreach, sroichfidh tú an chathair roimh an dorchadas. (15)
- (b) Ní raibh a fhios againn cá raibh na páistí ina gcónaí. (15)
- (c) D'ordaigh Caesar don mharcshlua ionsaí a dhéanamh ar champa an namhad. (15)
- (d) Rachaimid chuig áit an mhargaidh chun na sclábhaithe a fheiceáil. (15)
- (e) Rith an t-athair chomh tapa sin gur rug sé ar an mbuachaill gan mhoill. (15)

áit an mhargaidh: forum, - i (n). beirim ar: capio (3).

NÓ

B. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair, i nGaeilge, na ceistanna go léir ina dhiaidh:-

(Ní éiríonn leis an iarracht a rinne Afranius chun Caesar a sheachaint)

Cum magnum iter fecissent, milites Afrani montibus appropinquabant. Hos montes intrare volebant, ut equitatum Caesaris effugerent; sed itineris labore fessi rem in posterum diem distulerunt, ut quiete se reficerent, Caesar in proximo colle castra posuit. Media circiter nocte, pauci milites, quos Afranius emiserat ut aquam invenirent, ab Caesaris equitibus capti sunt. Ab his Caesar factus est certior Afranium silentio copias e castris ducturum esse. Quod cum cognovisset, signum dedit, ut statim suae quoque copiae proficiscerentur. Sed cum propter strepitum et clamorem sensisset Caesaris milites ex eo loco progredi, Afranius, ne nocte pugnare cogeretur, copiasque in castris continuit.

differo: cuirim siar. me reficio: tagaim chugam féin. collis: cnoc invenio: aimsím.
strepitus: fothram. clamor: gáir. cogo: cuirim iallach ar. contineo: coimeádam.

- (i) Cad a bhí ar siúl ag saighdiúirí Afranius ag tús an tsleachta seo? (7)
- (ii) Cén fáth a raibh sé seo ar siúl acu? (7)
- (iii) Cén riocht ina raibh siad? (7)
- (iv) Cad a rinne siad chun an cás seo a fheabhsú? (7)
- (v) Cá háit ar shuigh Caesar an campa? (6)
- (vi) Na saighdiúirí a ghabh fir Caesar, cad a bhí siad ag iarraidh a dhéanamh? (7)
- (vii) Cad a fuair Caesar amach ó phríosúnaigh Afranius? (7)
- (viii) Nuair a fuair sé eolas ar phleananna Afranius, cén comhartha a thug Caesar dá chuid fear? (7)
- (ix) Conas a fuair Afranius amach cad a bhí ar siúl ag Caesar? (7)
- (x) Cén t-athrú a rinne sé ar a chuid pleannanna? (7)
- (xi) Cén fáth a ndearna sé é seo? (6)

2. Cuir Gaeilge ar **dhá cheann ar bith** de na sleachta **A, B, C, D**. (Tá na sleachta go léir sa cheist seo ar cómharc):- **[130]**

A.

(Guíonn Anchises go mbeidh cóir ghaoithe ag na longa; éistear lena ghui)

'di maris et terrae tempestatumque potentes,
ferte viam vento facilem et spirate secundi.
crebrescunt optatae aurae, portusque patescit
iam propior, templumque apparet in arce Minervae.
vela legunt socii et proras ad litora torquent.
portus ab Euroo fluctu curvatus in arcum;
obiectae salsa spumant aspergine cautes.

Veirgil (65)

potentes: tiarnaí. spiro: séidim. secundus: cóir. crebresco: méadaím. optatus: guíodh ar son. aura: gaoth. patescere: a oscailt. velum: seol. lego: cornaim. prora: buaic (loinge). torqueo: iompaím. Euroos: oirthearach. fluctus: tonn. curvatus: cuartha. arcus: bogha, stua. salsus: goirt, salanda. spumare: cúr a dhéanamh. aspergo: cáitheadh farraige. cautes: carraigeacha.

B.

(Tá móireacht na Róimhe sa tairngreacht: beidh sí níos mó agus níos láidre ná aon áit eile)

urbs oritur (quis tunc hoc ulli credere posset?)
victorem terris impositura pedem.
cuncta regas et sis magno sub Caesare semper,
saepe etiam pluris nominis huius habe.
et quotiens steteris domito sublimis in orbe,
omnia sint umeris inferiora tuis.

Óivid (65)

orior: éirím, fásaim. impono + Tabharthach: leagaim ar. cuncta: gach rud.
quotiens: cibé uair. sto: seasaim. orbs: domhan. umerus: gualainn.

C.

(Éiríonn Caesar cairdiúil le beirt deartháireacha ó na Allobroges agus tugann sé luach a saothair dóibh.)

Erant apud Caesarem in equitum numero Allobroges fratres, Roucillus et Egus, Adbucilli filii, qui principatum in civitate multis annis obtinuerat. Fratres erant singulari virtute homines, quorum opera Caesar omnibus Gallicis bellis optima fortissimaque usus erat. His fratribus domi ob has causas amplissimos magistratus Caesar mandaverat agrosque in Gallia ex hostibus captos dederat; eos locupletesque ex egentibus fecerat. Hi propter virtutem non solum apud Caesarem in honore erant sed etiam apud exercitum cari habebantur.

Caesar (65)

principatus: ceannaireacht. singularis: suaithinseach. utor + Ochslaíoch: bainim úsáid as. ob: mar gheall ar. amplissimus: an-tábhachtach. mando: cuirim cúram ar. locuples: saibhir. egens: easpach. non solum ... sed etiam: ní hamháin ... ach freisin.

D.

(Seachas é féin a chosaint ag a thriail, cuireann Scipio i gcuimhne do na daoine gurb é seo cothrom lae Chath Zama agus treoraíonn sé iad suas chuig an gCaípeatól chun buíochas a ghabháil leis na déithe.)

Scipio cum magno agmine amicorum per mediam turbam ad rostra subiit; silentio facto, 'hoc' inquit 'die cum Hannibale et Carthagiensibus in Africa bene et feliciter pugnavi. Itaque cum hodie litibus supersedere aequum sit, ego ibo hinc extemplo in Capitolium ut Iovem Iunonemque et Minervam ceterosque deos, qui Capitolio praesident, salutem et eis gratias agam quod mihi mentem facultatemque dederunt ad rem publicam conservandam. Vos quoque cives, ite mecum et orate deos ut mei similes principes habeatis.' Ab rostris in Capitolium ascendit; simul omnes cives Scipionem secuti sunt.

Livias (65)

agmen: grúpa. rostrum: ardán. subeo: druidim le. feliciter: go rathúil.
cum: ón uair. litibus supersedere: staonadh ó reachtaíocht. aequus: ceart, cóir.
extemplo: láithreach. praesideo + Ochslaíoch: táim i gceannas ar. saluto: beannaím do.
gratias ago: gabhaim buíochas. facultas: deis. conservo: sábhálaim. mei similes: 'cosúil liom'.

3. Freagair Roinn A nó Roinn B sa cheist seo:-

[90]

A.

(i) Cuir Gaeilge air seo:-

(60)

Et P. Cornelius in locum eius quae missa cum praetore erat scripta legione nova profectus ab urbe sexaginta longis navibus praeter oram Etruriae Ligurumque et inde Saluum montes pervenit Massiliam et ad proximum ostium Rhodani - pluribus enim divisus amnis in mare decurrit castra locat vixdum satis credens Hannibalem superasse Pyrenaeos montes. Quem ut de Rhodani quoque transitu agitare animadvertit, incertus quonam ei loco occurreret, necdum satis refectis ab iactatione maritima militibus, trecentos interim delectos equites ducibus Massiliensibus et auxiliaribus Gallis ad exploranda omnia visendosque ex tuto hostes praemittit. Hannibal ceteris metu aut pretio pacatis iam in Volcarum pervenerat agrum, gentis validae.

Livias

(ii) Freagair trí cinn ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ag gabháil le gach ceist díobh):-

(30)

(a) Cén freagra a thug na Volciani ar na toscairí Rómhánacha?

(b) Déan cur síos ar an mbrionglóid a bhí ag Hannabal in Etovissa.

(c) Tabhair breac-chuntas ar conas a thrasnaigh Hannabal an Róin.

(d) Inis go hachomair faoi eachtra **amháin** sa leabhar seo a mbaineann drámatacht léi, dar leat. Tabhair cúiseanna le do rogha.

(e) Scríobh nótaí ar **dhá cheann** díobh seo a leanas:

Na Volciani; Na Allobroges; Lucius Manlius; Cornelius Scipio.

B.

- (i) Cuir Gaeilge air seo:- (60)

statione relicta
ipse comes Niso graditur regemque requirunt.
cetera per terras omnes animalia somno
laxabant curas et corda oblita laborum:
ductores Teucrum primi, delecta iuventus,
consilium summis regni de rebus habebant,
quid facerent quisve Aeneae iam nuntius esset.
stant longis adnixa hastis et scuta tenentes
castrorum et campi medio. tum Nisus et una
Euryalus confestim alacres admittier orant,
rem magnam pretiumque morae fore. primus lulus
accepit trepidos ac Nisum dicere iussit.

Veirgil

- (ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ag gabháil le gach ceann díobh):- (30)

- (a) Cad a iarrann Nisus agus Euryalus ar lulus?
- (b) Cá raibh Aeinéas nuair a rinneadh an t-iarratas seo?
Cén fáth a raibh sé ann?
- (c) Cén rud iontach a tharlaíonn do longa na Traí?
- (d) Conas a fhaigheann a mháthair an scéal faoi bhás Euryalus?
Conas a fhreagraíonn sí dó mar scéal?
- (e) Luaigh **ceann amháin** de na samhlacha a mbaineann Veirgil úsáid astu le cur síos a dhéanamh ar bhás Euryalus. Cad a insíonn sé sin duit faoi dhearcadh Veirgil ar an gcogaíocht?

4. Freagair **gach ceann** de na ceisteanna seo a leanas:- [30]

- (i) Scríobh síos an **Tuiseal Ochslaíoch, Uimhir Uatha** de na hainmfhocail seo a leanas:

porta, portus, gladius, collis. (8)

- (ii) Scríobh síos na príomhranna de **thrí cinn ar bith** de na briathra seo a leanas:

do, mitto, iuro, teneo, punio. (12)

- (iii) Déan an líne seo a leanas as an *Aeinéid* le Veirgil a scanadh agus marcáil na cainníochtaí:

tu tamen interea calido mihi sanguine poenas (10)

5. Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ní mór ceist **amháin** a roghnú as Roinn A agus ceist **amháin** a roghnú as Roinn B. Is féidir an **tríú** ceist a roghnú as Roinn A **nó** as Roinn B. (Tá cúig mharc is fiche ag gabháil le gach ceist díobh):-

[75]

A.

- (i) Tabhair cuntas achomair ar na cogaí iasachta a troideadh faoi Ágastas. Cén aidhm ghinearálta a bhí leo?
- (ii) Tabhair cuntas achomair ar réimeas an Impire Cláidias.
- (iii) Scríobh nótaí ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:
Títeas; Caligula; An Garda Praetóireach; Iúilia, iníon Ágastas.

B.

- (i) Tabhair cuntas ar shaol agus ar scríbhinní Chicearó **nó** Horáit.
- (ii) Scríobh cuntas achomair ar an bPaintéón. Cén fáth a meastar go bhfuil sé chomh suntasach sin?
- (iii) Scríobh cuntas achomair ar Cholún Thráian. Cén fáth a bhfuil sé chomh tábhachtach sin go stairiúil?

Leathanach Bán

Leathanach Bán